

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U003626

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-12-2024

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Удовіченко Лілія Геннадіївна

2. Liliia H. Udovichenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філологія

Дата захисту: 13-09-2024

Спеціальність за освітою: 035 Філологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Не застосовується

III. Відомості про дисертацію

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 0357324

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16.21.33, 16.21.47.13

Тема дисертації:

1. Поліційна термінологія: становлення, структура, функціонування
2. Police Terminology: Formation, Structure, Functioning

Реферат:

1. Роботу присвячено дослідженню української поліційної термінології як сформованої організованої системи. У дисертації обґрунтовано теоретичні засади вивчення поліційної термінології в українській лінгвістиці, зокрема запропоновано дефініцію одиниці «поліційний термін»; здійснено комплексний аналіз шляхів формування поліційної термінології в системі фахової мови: визначено й описано етапи її становлення з часів зародження українського суспільства до сучасної форми – Національної поліції України; подано різноаспектну характеристику поліційної термінології, зокрема виокремлено й описано лексико-тематичні групи, з'ясовано граматичні особливості означеного термінокомплексу згідно з традиційними

стратегіями аналізу; охарактеризовано парадигматичні відношення в системі поліційної термінології; викладено концепцію «Словника сучасного українського поліцейського»: представлено загальні підходи й принципи його створення, укладено зразки словникових статей. Внаслідок опрацювання наукової (монографії, дисертації), науково-довідкової (енциклопедії, словники, довідники, вузькогалузеві посібники), нормативно-правової (законодавчі тексти, кримінальний та цивільний кодекси України, нормативні документи) джерельної бази військової та юридичної термінології сформовано теку термінів, що використовуються в діяльності поліційної служби. Виокремлені терміноодиноці підтверджують системність та організованість поліційної термінології, а способи їх опрацювання демонструють закономірності розвитку фахової мови поліційної галузі як невід'ємної частини термінологійної лексики української мови. У роботі здійснено діахронійний і синхронійний аналіз вивчення української поліційної термінології, її загальних і специфічних особливостей в аспекті перебування в правоохоронному полі. Запропоновано дефініцію поліційного терміна, обґрунтовано умови віднесеності певної одиниці до розряду поліційних термінів, а саме її кодифікування в галузевих словниках і вживання під час виконання специфічних професійних обов'язків, наявність у відповідних офіційних і галузевих текстах тощо. У процесі дослідження встановлено, що поліційним термінам властиві й загальномовні ознаки, притаманні усім термінам, і специфічні галузеві. Установлено, що поліційна термінологія своїми витокami сягає періоду формування первісного суспільства і пов'язана з потребою регулювати відносини всередині соціальної системи. Означено межі й подано характеристику основних етапів формування поліційної термінології, при цьому резюмовано, що з кожним новим витком історичного розвитку змінювалася, трансформувалася й поповнювалася новими терміноодиноцями поліційна діяльність. Кожен період, навіть малопродуктивний, має унікальні джерела формування й тенденції розвитку. Констатовано, що після офіційного створення поліції як органу правопорядку почався якісно новий етап формування термінокомплексу, що обслуговує означену сферу діяльності до сьогодні. У роботі висвітлено теоретичне підґрунтя розмежування тематичних і лексико-семантичних груп лексичних одиниць на основі парадигматичних зв'язків, унаслідок чого надано перевагу тематичному групуванню української поліційної термінології, що демонструє її цілісність як системи. Запропоновано класифікацію правоохоронного термінокомплексу на основі тематичної та лексико-семантичної диференціації. Сформовані термінологічні групи репрезентують сфери адміністративного устрою, функційної діяльності правоохоронних органів. Визначено ступінь їх матеріального забезпечення, ознаки належності до поліції, зокрема й Нової української поліції XXI ст. тощо. Підтверджено, що дериваційні процеси нових терміноодиноць здійснюються відповідно до законів української мови та загальних стратегій утворення термінологійної лексики. Визначено, що найбільш продуктивними способами творення поліційних термінів є морфологічний, морфолого-синтаксичний, лексико-семантичний. Наявність значної кількості багатокомпонентних термінів відображає сучасне тяжіння до конкретизації термінологійних понять, відсутність в означеному лінгвістичному полі більш лаконічних конструкцій, а отже, – брак стислості. У роботі фіксуємо багатокомпонентні поліційні терміни кількісно виражені конструкціями від двох до десяти компонентів. Найбільшу групу становлять дво- та трикомпонентні терміни, утворені на основі підрядного зв'язку. Найпродуктивнішою структурною моделлю творення двокомпонентних термінів є поєднання прикметника з іменником, а серед трикомпонентних – іменника з прикметником та іменником. Кількісне переважання багатокомпонентних одиниць у поліційному термінокомплексі свідчить про перебування його на стадії становлення, що відображає розвиток банку поліційної термінології з урахуванням національно-культурної специфіки.

2. The work is dedicated to the study of Ukrainian police terminology as a formed organized system. The dissertation substantiates the theoretical foundations for studying police terminology in Ukrainian linguistics, in particular, the definition of the unit "police term" was proposed; it provides a comprehensive analysis of the formation paths of police terminology in the system of professional language: identifies and describes the stages of its development from the emergence of Ukrainian society to its current form as the National Police of Ukraine. The dissertation offers a multifaceted characterization of police terminology, including the identification and description of lexical-thematic groups, the clarification of grammatical features of the term complex according to

traditional analysis strategies, and the description of paradigmatic relations within the police terminology system. It presents the concept of the "Dictionary of Modern Ukrainian Police Terms," outlining general approaches and principles for its creation and including sample dictionary entries. Based on the analysis of scientific (monographs, dissertations), science reference (encyclopedias, dictionaries, reference books, specialized manuals), and normative-legal (legislative texts, Criminal and Civil Codes of Ukraine, normative documents) sources of military and legal terminology, a file of terms used in police service activities has been compiled. The identified term units confirm the systematization and organization of police terminology, and the methods of their processing demonstrate the regularities in the development of professional language in the police field as an integral part of the terminological vocabulary of the Ukrainian language. The work includes both diachronic and synchronic analysis of Ukrainian police terminology, as well as its general and specific features in the context of its role in law enforcement. A definition of a police term is proposed, and the conditions for classifying a unit as a police term are substantiated, specifically its codification in sectoral dictionaries and use in performing specific professional duties, as well as its presence in relevant official and sectoral texts. The research establishes that police terms possess both general linguistic characteristics common to all terms and specific sectoral features. It is established that police terminology has its roots in the period of the formation of early society and is linked to the need to regulate relations within the social system. The boundaries and characteristics of the main stages in the formation of police terminology are outlined, with a summary indicating that with each new historical phase, police activities have changed, transformed, and been enriched with new term units. Each period, even the less productive ones, has unique sources of formation and development trends. It is noted that with the official establishment of the police as a law enforcement body, a qualitatively new stage in the formation of the term complex serving this sphere of activity began, continuing to the present day. The work presents the theoretical basis for distinguishing thematic and lexical-semantic groups of lexical units based on paradigmatic connections, favouring thematic grouping of Ukrainian police terminology, which demonstrates its integrity as a system. A classification of the law enforcement term complex based on thematic and lexical-semantic differentiation is proposed. The formed terminological groups represent the spheres of administrative structure and functional activities of law enforcement agencies. The degree of their material support and characteristics of their affiliation with the police, including the New Ukrainian Police of the 21st century, are defined. It is confirmed that the derivational processes of new term units are carried out according to the laws of the Ukrainian language and general strategies for the formation of terminological vocabulary. It is determined that the most productive methods of creating police terms are morphological, morphosyntactic, and lexical-semantic. The presence of a significant number of multi-component terms reflects the current tendency towards the specification of terminological concepts, the absence of more concise constructions in the given linguistic field, and, thus, a lack of brevity. The work documents multi-component police terms quantitatively expressed in constructions ranging from two to ten components. The largest group consists of two- and three-component terms formed on the basis of subordinate relationships. The most productive structural model for creating two-component terms is the combination of adjectives with nouns. In contrast, among three-component terms, it is the combination of nouns with adjectives and nouns.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Удовіченко Л. Г. Українська військова лексика: діяхронія мовознавчих студій. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. 2020. Вип. 52. С. 81–90.
- Удовіченко Л. Г. Особливості формування української правоохоронної термінології в період Київської Русі. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. 2020. Вип. 53. С. 222–229.
- Удовіченко Л. Г. Парадигматичні відношення в сучасній українській правоохоронній термінології. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. 2021. Вип. 54. Ч. II. С. 23–31.
- Удовіченко Л. Г. Українська правоохоронна термінологія: сучасні тенденції типології. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». 2022. Вип. 13(81). С. 336–340.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Осіпова Тетяна Федорівна

2. Tetyana F. Osipova

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2899-2606

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Нікуліна Неля Василівна

2. Nelya V. Nikulina

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7832-7407

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Код за ЄДРПОУ: 02071168

Місцезнаходження: вул. Ярослава Мудрого, буд. 25, Харків, Харківський р-н., 61025, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Царьова Ірина Валеріївна

2. Iryna V. Tsariova

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1939-7912

Додаткова інформація: Scopus Author ID: 57222865328; Web of Science Researcher ID: U-3699-2018;
<https://scholar.google.com/citations?hl=uk&user=Mwj90ekAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Дніпровський державний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571446

Місцезнаходження: пр. Гагаріна, 26, Дніпро, Дніпровський р-н., 49005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Архипенко Людмила Михайлівна

2. Liudmyla M. Arkhyupenko

Кваліфікація: к.філол.н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9846-9493

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний економічний університет імені
Семена Кузнеця

Код за ЄДРПОУ: 02071211

Місцезнаходження: проспект Науки, буд. 9-а, Харків, Харківський р-н., 61166, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Борисов Володимир Андрійович

2. Volodymyr A. Borysov

Кваліфікація: к. філол. н., доцент, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7468-727X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Піддубна Наталія Віталіївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Піддубна Наталія Віталіївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Новолокін Антон Володимирович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна